

УДК 343:364

DOI 10.33251/2707-8620-2021-3-4-183-190

КОЛОМОЄЦЬ Олександр Дмитрович,

кандидат юридичних наук, доцент, провідний фахівець з організації наукової роботи, Кіровоградський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України
ORCID 0000-0003-2129-9374

КОЛОМОЄЦЬ Сергій Дмитрович,

спеціаліст вищої категорії, «старший учитель», вчитель історії, Улянівський загальний заклад середньої освіти І-ІІІ ст. Попельнастівської сільської ради Олександрійського району Кіровоградської області
ORCID 0000-0002-7379-5540

БУЛІНГ: ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ВИЗНАЧЕННЯ ТА ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ

У статті досліджено питання впровадження в національне законодавство терміну «булінг» шляхом надання йому законодавчого визначення та прийняття відповідного нормативно-правового акту. Особливу увагу приділено проблемам практичного його застосування, зокрема реагуванню на факти вчинення булінгу компетентними суб'єктами протидії цьому явищу, необхідності здійсненню заходів щодо навчання, підготовки, перепідготовки або ж перекваліфікації осіб, задіяних у процесі реагування на повідомлення про факти вчинення булінгу. Запропоновано низку заходів щодо вирішення окреслених проблем.

Ключові слова: булінг, цькування, насильство, діти, здобувач освіти, освітній процес, учасник, законодавство, протидія.

Постановка проблеми. Сьогодні якісна та повноцінна законотворчість в країні неможлива без наукового супроводження цього процесу, що, в свою чергу потребує обов'язкового зворотнього зв'язку з практикою. Виключення будь-якої ланки законотворчого процесу або відсутність належної співпраці між усіма його суб'єктами незворотньо призводить до негативних наслідків. Як з цього приводу зазначають О.Л. Копиленко та О.В. Богачова «на ефективність законотворчого процесу впливає те, що він продовжує розглядатися у відриві від суспільної практики, нагальних інтересів і запитів більшості громадян» [1, с. 5], при цьому, на їхню думку, «законотворчий процес і вся законодавча практика повинні мати творчий, багатоаспектний, науково обґрунтований характер, оскільки він не просто віддзеркалює зміни і розвиток зовнішнього світу, а є складним процесом його цілеспрямованого, концентрованого і нормативно-правового перетворення. Лише завдяки цьому результати законотворчості – закони отримують силу активного зворотного впливу на навколишній світ. Ефективне наукове, нормативно-правове та організаційне забезпечення законотворчого процесу сприятиме подальшому динамічному розвитку України як демократичної правової держави, всебічній реалізації прав і свобод її громадян, формуванню в нашій країні сучасного, розвинутого громадянського суспільства» [1, с. 14].

В останній час можемо спостерігати певне погіршення рівня якості законотворчості Верховної ради України, що пов'язано, на нашу думку, із значною кількістю чинників, серед яких можемо виділити відсутність належного прогнозування та передбачення перспектив від прийняття та впровадження того чи іншого законопроекту. Можемо спостерігати кричущі ситуації, коли від вступу в дію окремих норм до їх скасування проходить термін у 2-3 дні [2; 3;]. Саме тому вважаємо за необхідним на прикладі імплементації закордонного досвіду або впровадження нових норм у національне законодавство розкрити проблемні аспекти цього процесу з метою унеможливлення їх повторень у майбутньому. Таким прикладом може слугувати введення в обіг та застосування поняття «булінгу» в національне законодавство України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на те, що проблема законодавчого закріплення терміну «булінг» у нашій державі порівняно нова (на відміну від самого явища), цій темі приділяли увагу у своїх роботах науковці та практики різних галузей науки – юриспруденції, психології, педагогіки, соціології тощо. Зокрема, це Е. Воронцова, І. Сидорук, К. Плутицька, О. Мельчук, І. Дрок, Т. Миронюк, А. Запорожець, А. Губко, О. Корміло, В. Стремецька, Г. Алексеєнко, А. Корнійченко, О. Падучак, К. Янішевська, О. Тимошенко та інші.

Визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, незважаючи на значну кількість наукових праць, тема протидії булінгу залишається актуальною, дослідження у зазначеній сфері тривають, а тема законодавчого закріплення терміну «булінг» та практики його застосування досліджувалася лише опосередковано.

Метою статті є дослідження проблеми визначення терміну «булінг» у національному законодавстві України а також аналіз застосування його норм на практиці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Останнім часом в Україні значна увага приділяється протидії такому негативному явищу в дитячому середовищі, як булінг. Незважаючи на запозичену назву, суть його знайома багатьом із нас, має своє давнє коріння і є досить поширеним у дитячих колективах. Просто у багатьох випадках воно приховувалося, йому не надавалася належна оцінка та значення, а кожен випадок насильства розглядався компетентними особами як окрема подія, без урахування особливостей учасників конфлікту, періодичності та систематичності. Дослідники називають різні дані, але ми не впевнені в їх об'єктивності хоч би тому, що спеціальна статистика лише починає вестися різними установами, методика виявлення та обліку булінгу тільки напрацьовується. За окремими даними, зокрема доповіддю Департаменту освіти США, «кожна четверта дитина у віці від 12 до 18 років була жертвою булінгу за останній рік. За результатами дослідження, проведеного для UNICEF, в Україні з булінгом зіткнулися 89% школярів» [4, с. 270].

На відміну від більшості дослідників, які переважно розглядають особу «агресора», а також сферу роботи з такими особами, особлива увагу авторів вже досить довгий час приділялася протилежній стороні проблеми - жертвам булінгу, роботі з ними та їх оточенням [5; 6; 7; 8; 9]. Авторами введено в обіг поняття «дитина-аутсайдер», що, на їхню думку, не є тотожним терміну «жертва булінгу (потерпілий)», проте вони є досить взаємопов'язаними і мають значну кількість спільних детермінантів.

Вважаємо, що виділення цього явища із загальної проблеми дитячого насильства буде сприяти більш виваженому та професійному підходу до його подолання, а також дозволить всім суб'єктам профілактики скоординовано та ефективно працювати на його попередження.

У даному випадку, враховуючи обмежений обсяг дослідження, ми з усього спектру проблеми хочемо виділити лише її законодавчий аспект, тому об'єктом нашого дослідження є законодавчо визначене поняття «булінг».

Отже, офіційно термін «булінг» у вітчизняному законодавстві був закріплений разом з перекладом «цькування» у Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)». Законодавець розуміє його як «діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному,

сексуальному насильству, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого» [10].

Слід зазначити, що цей термін у наведеному значенні був внесений відразу до двох законодавчих актів – Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) у норми ст. 173⁴ «Булінг (цькування) учасника освітнього процесу» [11] та до Закону України «Про освіту», зокрема ст. 1 «Основні терміни та їх визначення» [12].

Аналізуючи внесені зміни окремі науковці зауважують, що незважаючи на застосування однієї і тієї ж дефініції у зазначених актах законодавець у Законі України «Про освіту» додатково наводить ознаки булінгу [13, с. 45], що вже саме по собі, на нашу думку, є некоректним.

Крім того, внесення самої ст. 173⁴ до КУпАП без належного роз'яснення окремих її положень та додаткових актів щодо застосування новел законодавства майже унеможливило її належну реалізацію на практиці. Це частково підтверджує й О. Падучак [14], яка у своєму аналізі першого року застосування вказаних нами положень протидії булінгу зазначає, що «майже кожна третя справа відправляється на доопрацювання до органів поліції, що свідчить про неналежний рівень знань положень законодавства представниками правоохоронних органів. Серед підстав повернення справ найпоширенішими є застосування поліцейськими тогорічної практики складання адміністративних матеріалів, відповідно до ст. 184 КУпАП (Невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей), не враховуючи положень нової спеціальної ст. 173⁴ КУпАП, яка регламентує відповідальність батьків за вчинення булінгу їхніми дітьми, які не досягли 16 років» [14].

Також юрист зазначає, що «... багато нарікань до змісту протоколів, які є одними з найважливіших доказів, що досліджує суд. Суть адміністративного правопорушення викладається в загальних рисах без конкретизації об'єктивних ознак складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 173⁴ КУпАП. Зокрема, у протоколах не зазначається, які саме насильницькі дії були вчинені порушником стосовно потерпілого, які наслідки викликали вказані дії у потерпілого та чи були вони взагалі, чи мало діяння систематичний характер, якщо так – то в який період часу, з конкретною вказівкою на час кожної події тощо» [14].

Варто зазначити, що це лише частина проблем застосування законодавства щодо протидії булінгу на практиці. Незважаючи на окремі дискусії, що сьогодні точаться на сторінках наукової періодики, до цих пір залишаються юридично незакріпленими окремі норми, які вже застосовуються правоохоронцями або ж судами на практиці. Зокрема, можемо вказати на такі з них, як визначення «систематичності» – чому систематичність настає від «третього випадку» насильства над жертвою? Чому законодавець вирішив зупинитися на даній цифрі? Як бути з реагуванням на перші два випадки? Яким чином повинні бути зафіксовані «перші два випадки», які мають всі ознаки булінгу? Всі ці питання є важливими при судовому розгляді адміністративної справи по факту вчинення булінгу, адже у правовій державі, до когорта яких прагне Україна, не може бути будь-яких колізій законодавства та припущень у юридично значущих діях.

Крім того, існує певна розмитість у формулюванні поняття «учасник освітнього процесу» – хто може входити до переліку «інші особи, передбачені спеціальними законами та залучені до освітнього процесу у порядку, що встановлюється закладом освіти (представники підприємств, установ, кооперативних, громадських організацій)», визначених у ст. 52 Закону України «Про освіту» [12]? Питання є і у реалізації ч. 5 ст. 173⁴ КУпАП, яка передбачає настання відповідальності керівника закладу освіти за «неповідомлення... уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про випадки булінгу (цькування) учасника освітнього процесу» – чому відповідальність застосовується тільки до керівника закладу освіти? Як бути у випадках, коли факти булінгу особам, які здійснюють

освітній процес, аде вони не вжили відповідних заходів реагування, у тому числі й не повідомили про наявність проблеми керівництво закладу? Вже на сьогодні існує судова практика з подібних фактів, де суд відмовився притягати до відповідальності за зазначеним вище нормами вчителів або класних керівників, та закрити справи у зв'язку із відсутності складу правопорушень [15; 16].

Дослідження потребує і така додаткова ознака булінгу, як «наявність спостерігачів» [17, с. 107]. На нашу думку, ця позиція є досить дискусійною, хоча б тому, що саме основною метою булінгу є приниження жертви, яке може відбуватися або ж набуває особливого значення лише при свідках – «спостерігачах». З погляду психології, саме для них відбувається дія-насильство. Також вважаємо, що існує необхідність вирішення проблеми з визначенням рівня завданої шкоди – зазначена сфера є актуальною і дискусійною, особливо в практичній площині. Наведений перелік, звичайно, можна продовжувати.

Досить ґрунтовну роботу у даному напрямі провели укладачі науково-практичного видання «Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення», які одними із перших надали науковий коментар до ст. 1 173⁴ КУпАП [18, с. 482-525]. Позитивно оцінюючи роботу науковців, хочемо зазначити, що на час виходу видання майже не існувало практики застосування законодавства щодо протидії булінгу, тому вважаємо, що сьогодні необхідно внести зміни до коментаря зазначеної статті з урахуванням практики діяльності правоохоронних органів та суду.

Висновки та перспективи подальших розвідок. З часу набрання чинності законодавства щодо протидії булінгу (цькування) в нашій країні було проведено низку позитивних заходів як у сфері удосконалення притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні даного законодавства, так і у сфері профілактики.

По-перше, вже напрацьована практика застосування законодавства щодо протидії булінгу, що дозволяє визначитись із ефективністю його в цілому, а також окремих норм. Також окреслено певні недоліки, насамперед пов'язаних із некоректним або непрофесійним складанням процесуальних документів працівниками правоохоронних органів.

По-друге, що впливає з наведеного вище, необхідно проводити заходи щодо навчання, підготовки, перепідготовки або ж перекваліфікації осіб, задіяних у процесі реагування на повідомлення про факти вчинення булінгу. Подібні заходи повинні проводитися в умовах (що важливо!) відсутності формалізму і в той же час – креативного підходу до всіх форм навчання. При цьому базами навчання повинні стати конкретні практичні підрозділи поліції, які мають досвід та можливість проведення таких заходів, а також спеціалістів, здатних проводити відповідні заняття. Автори негативно ставляться до практики проведення подібних заходів на базах відомчих вищих навчальних закладів системи МВС, які мають гарну теоретичну підготовку, проте не мають досвіду застосування теоретичних знань з досліджуваного питання на практиці. Ідеальним варіантом видається поєднання теорії з практикою після вироблення певних методичних та навчальних матеріалів.

По-третє, до проблеми реагування на факти булінгу потрібно підходити комплексно, задіюючи всі можливі варіанти, а також всіх суб'єктів профілактики та роботи з дітьми. За основу можна взяти концепцію протидії домашньому насиллю, яка на сьогодні досить успішно реалізується в нашій державі.

По-четверте, необхідно продовжувати заходи щодо профілактики цього негативного явища в нашій державі – навіть за час, що минув з дня набрання чинності законодавства щодо протидії булінгу як державними органами, так і неурядовими громадськими організаціями проведено низку заходів як локальних, так і загальнодержавних. Це не тільки само по собі має важливе значення, але й закладає підвалини сфери протидії булінгу, є своєрідними методичними рекомендаціями для проведення таких чи подібних заходів в інших локаціях, дозволяє розвивати й удосконалювати профілактичні заходи.

Тема протидії булінгу є досить цікавою, а приналежність авторів до когорта педагогічних працівників робить її ще й необхідною для них з метою вивчення та використання у своїй практичній роботі, відповідно, дослідження у даній сфері необхідно продовжувати, адже вона потребує розгляду в усіх її аспектах.

Список використаних джерел

1. Копиленко О. Л., Богачова О. В. Законотворчий процес: стан і шляхи. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. №1, К.: МП «Леся», 2010. С. 5–14.
2. В Україні набула чинності кримінальна відповідальність за водіння в нетверезому стані. LB.ua. URL: <https://bit.ly/3skFCes> (дата звернення: 14.12.2020).
3. В Україні скасували кримінальну відповідальність за водіння в нетверезому стані LB.ua. URL: <https://bit.ly/2NoC6kI> (дата звернення: 14.12.2020).
4. Янішевська К. Д., Тимошенко О. О. Деякі проблеми протидії булінгу в Україні та шляхи їх вирішення. Правові новели. 2018. № 4. С. 270–275.
5. Коломоєць О. Д., Коломоєць С. Д. Практичні аспекти застосування заходів соціальної реабілітації у виховній роботі з неповнолітніми. Вісник Запорізького юридичного інституту. 2007. №3. С. 130–145.
6. Коломоєць А. Д., Коломоєць С. Д. Социальная реабилитация в воспитательной работе с несовершеннолетними. Правовое просвещение и профилактика правонарушений в подростковой и молодежной среде. Сборник научных статей. Под научной редакцией Н. А. Исаева, Е. В. Марковичевой. Орёл: Орловский государственный университет, ООО ПФ «Оперативная полиграфия», 2008. С. 33–42.
7. Коломоєць А. Д., Коломоєць С. Д. Понятие и сущность термина «социальная реабилитация несовершеннолетних-«аутсайдеров». Кутафинские чтения: Правовое развитие России: теория и практика: материалы Международной научно-практической конференции (28-29 ноября 2011 года). М.: МГЮА имени О.Е. Кутафина, 2011. С. 245–248.
8. Коломоєць С. Молодіжно-підліткова організація «ТАРПАН» як приклад молодіжної позашкільної (загальношкільної) організації нового типу. Права Людини. Громадянська освіта. Бюлетень Харківської правозахисної групи. № 18 (454), червень, 2007. С. 2–8.
9. Коломоєць С. Д. Із практики «нетрадиційного підходу» у соціальній реабілітації неповнолітніх. Гендерні детермінанти вчинення насильства у сім'ї та правові основи протидії. електронн. зб. матеріалів міжнар. інтернет-конф. (Ів.-Франків., 27-28 травня 2015 р.). К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. С. 241–246.
10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню): Закон України від 18 грудня 2018 року № 2657-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19> (дата звернення: 14.12.2020).
11. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 року № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 14.12.2020).
12. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. №38-39. Ст. 380.
13. Мельничук О. Правові засоби протидії булінгу. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2019. Вип. 55. Т. 2. С. 44–47.
14. Падучак О. Булінг – стоп! Аналіз першого року реалізації Закону щодо протидії булінгу. Юридична газета online. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/buling-stop-analiz-pershogo-roku-realizaciyi-zakonu-shchodo-protidiyi-bulingu.html> (дата звернення: 05.12.2020).
15. Постанова Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області у справі №607/14713/19 від 16.07.2019. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://bit.ly/3bVTBWO> (дата звернення: 05.12.2020).

16. Постанова Жовтневого районного суду м. Маріуполя Донецької області у справі №263/5095/19 від 23.10.2019. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://bit.ly/3urKW1q> (дата звернення: 05.12.2020).

17. Корнійченко А. О. Ознаки булінгу як виду адміністративного правопорушення. Актуальні проблеми національного законодавства: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Кропивницький, 10 листопада 2020 року. Частина 1. Кропивницький, 2020. С. 104–108.

18. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення. За заг. ред. С. В. Петкова. Київ: Юніком Інтер, 2020. 792 с.

References

1. Kopylenko, O.L., Bohachova, O.V. (2010). *Zakonotvorchyy protses: stan i shlyakhy [Legislative process: state and ways]*. Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. №1, K.: MP "Lesya", S. 5-14. [in Ukrainian].

2. V Ukrayini nabula chynnosti kryminal'na vidpovidal'nist' za vodinnya v netverezomu stani [*Criminal liability for drunk driving has entered into force in Ukraine*]. LB.ua. Retrived from: <https://bit.ly/3skFCes> (data zverennya: 14.12.2020) [in Ukrainian].

3. V Ukrayini skasuvaly kryminal'nu vidpovidal'nist' za vodinnya v netverezomu stani [*Criminal liability for drunk driving has entered into force in Ukraine*]. LB.ua. Retrived from: <https://bit.ly/2NoC6kI> (data zverennya: 14.12.2020) [in Ukrainian].

4. Yanishevs'ka, K.D., Tymoshenko, O.O. (2018). Deyaki problemy protydyi bulinhu v Ukrayini ta shlyakhy yikh vyrishennya [*Some problems of combating bullying in Ukraine and ways to solve them*]. Pravovi novely. 4, 270-275. [in Ukrainian].

5. Kolomojets', O.D., Kolomojets', S.D. (2007). Praktychni aspekty zastosuvannya zakhodiv sotsial'noyi reabilitatsiyi u vykhovniy roboti z nepovnolitnymi [*Practical aspects of application of social rehabilitation measures in educational work with minors*]. Visnyk Zaporiz'koho yurydychnoho instytutu. 3, 130-145. [in Ukrainian].

6. Kolomojets', A.D., Kolomojets', S.D. (2008). Sotsyal'naya reabylytatsyya v vospytatel'noy rabote s nesovershennoletnymi. Pravovoe prosveshchenye y profylaktyka pravonarushenyy v podrostkovoy y moloděžhnoy srede [*Social rehabilitation in educational work with minors. Legal education and prevention of offenses in adolescents and youth*]. Sbornyk nauchnykh statey. Pod nauchnoy redaktsyey N.A. Ysaeva, E.V. Markovychevoy. Orël: Orlovskyy hosudarstvennyy unyversytet, OOO PF "Operatyvnaya polyhrafyya", 33-42. [in Russian].

7. Kolomojets', A.D., Kolomojets', S.D. (2011). Ponyatyie y sushchnost' termyna «sotsyal'naya reabylytatsyya nesovershennoletnykh-"aut-sayderov" [*The concept and essence of the term "social rehabilitation of minors -"outsiders"*]. Kutafynskye chtenyya: Pravovoe razvytye Rossyy: teoryya y praktyka : materyaly Mezhdunarodnoy nauchno-praktycheskoy konferentsyy (28-29 noyabrya 2011 hoda). M. : MHYUA ymeny O.E. Kutafyna, 245-248. [in Russian].

8. Kolomojets', S. (2007). Molodizhno-pidlitkova orhanizatsiya "TARPAN" yak pryklad molodizhnoyi pozashkil'noyi (zahal'noshkil'noyi) orhanizatsiyi novoho typu [*Youth and adolescent organization "TARPAN" as an example of youth extracurricular (school) organization of a new type*]. Prava Lyudyny. Hromadyans'ka osvita. Byuleten' Kharkivs'koyi pravozakhysnoyi hrupy. 18 (454), cherven', 2-8. [in Ukrainian].

9. Kolomojets', S.D. (2015). Iz praktyky "netradytsiynoho pidkhodu" u sotsial'niy reabilitatsiyi nepovnolitnykh [*From the practice of "non-traditional approach" in the social rehabilitation of minors*]. Henderni determinanty vchynennya nasyt'stva u sim'yi ta pravovi osnovy protydyi. elektron. zb. materialiv mizhnar. internet-konf. (Iv.-Frankiv., 27-28 travnya 2015 r.). K.: Nats. akad. vnutr. sprav, S. 241-246. [in Ukrainian].

10. Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo protydyi bulinhu (ts'kuvannyu) [*About modification of some legislative acts of Ukraine concerning counteraction to bullying (harassment)*]: Zakon Ukrayiny vid 18 hrudnya 2018 roku № 2657-VIII.

Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19> (data zvernennya 14.12.2020). [in Ukrainian].

11. Kodeks Ukrayiny pro administratyvni pravoporushennya vid 07.12.1984 roku № 8073-X [*Code of Ukraine on Administrative Offenses of December 7, 1984 № 8073-X*]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (data zvernennya 14.12.2020). [in Ukrainian].

12. Pro osvitu: Zakon Ukrayiny vid 5 veresnya 2017 r. № 2145-VIII. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny [*On education: Law of Ukraine of September 5, 2017 № 2145-VIII. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*]. 2017. №38-39. St. 380. [in Ukrainian].

13. Mel'nychuk, O. (2019). Pravovi zasoby protydyi bulinhu [*Legal means of counteracting bullying*]. Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya "Pravo". Vyp. 55. T. 2. 44-47. [in Ukrainian].

14. Paduchak, O. Bulinh-stop! Analiz pershoho roku realizatsiyi Zakonu shchodo protydyi bulinhu [*Bullying-stop! Analysis of the first year of implementation of the Law on Combating Bullying*]. Yurydychna hazeta online. Retrieved from: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/buling--stop-analiz-pershogo-roku-realizatsiyi-zakonu-shchodo-protydyi-bulingu.html> (data zvernennya 05.12.2020). [in Ukrainian].

15. Postanova Ternopil's'koho mis'krayonnoho sudu Ternopil's'koyi oblasti u spravi №607/14713/19 vid 16.07.2019 [*Resolution of the Ternopil City District Court of the Ternopil Region in the case №607 / 14713/19 of 16.07.2019*]. Yedynyy derzhavnyy reyestr sudovykh rishen'. Retrieved from: <https://bit.ly/3bBTBWO> (data zvernennya 05.12.2020). [in Ukrainian].

16. Postanova Zhovtnevoho rayonnoho sudu m. Mariupolya Donets'koyi oblasti u spravi №263/5095/19 vid 23.10.2019 [*Resolution of the Zhovtnevy District Court of Mariupol, Donetsk Region in the case №263 / 5095/19 of 23.10.2019*]. Yedynyy derzhavnyy reyestr sudovykh rishen'. Retrieved from: <https://bit.ly/3urKW1q> (data zvernennya 05.12.2020). [in Ukrainian].

17. Korniychenko, A.O. (2020). Oznaky bulinhu yak vydu administratyvnoho pravoporushennya [*Signs of bullying as a type of administrative offense*]. Aktual'ni problemy natsional'noho zakonodavstva: zbirnyk materialiv Vseukrayins'koyi naukovy-praktychnoyi konferentsiyi z mizhnarodnoyu uchastyu, m. Kropyvnyts'kyy, 10 lystopada 2020 roku. Chastyna 1. Kropyvnyts'kyy, 104-108. [in Ukrainian].

18. Naukovo-praktychnyy komentar Kodeksu Ukrayiny pro administratyvni pravoporushennya [*Scientific and practical commentary on the Code of Ukraine on Administrative Offenses*]. Za zah. red. S.V. Pyetkova. Kyiv: Yunikom Inter, 2020. 792 s. [in Ukrainian].

KOLOMOYETS Oleksandr, PHD in Law, Associate Professor, Leading Specialist in the Organization of Scientific Work, Kirovohrad Research Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine;

KOLOMOYETS Serhiy, specialist of the highest category, "senior teacher", teacher of history, Ulyanovsk general secondary school of I-III grades. Popelnastivska village council of Oleksandriia district of Kirovohrad region.

THE BULLYING: PROBLEMS OF LEGISLATIVE DEFINITION AND APPLICATION PRACTICES

The article examines the issue of introducing the term "bullying" into the national legislation of Ukraine by providing it with a legislative definition and the adoption of the relevant legal act. Some shortcomings of the legislative process are analyzed, most of which are related to the lack of proper scientific, regulatory and organizational support.

Particular attention is paid to the problems of its practical application, in particular the response to the facts of bullying by competent actors to combat this phenomenon. The main problem at the initial stage of anti-bullying legislation is the lack of bylaws in the study area, lack

of relevant knowledge and skills of employees of units - subjects of anti-bullying, imperfect legislation, unclear wording of the rules and so on.

A number of measures have been proposed to address the outlined problems, including the need to implement measures for training, preparation or retraining of persons involved in the process of responding to reports of bullying. It is noted that effective counteraction to bullying is possible only with the participation of all subjects of opposition to this phenomenon.

Key words: *bullying, violence, children, education seeker, educational process, participant, legislation, counteraction.*

*Одержано редакцією: 18.12.2020 р.
Прийнято до публікації: 28.12.2020 р.*